

В науці є безліч підходів до виділення різних форм конфліктної поведінки, причин її виникнення. Беззаперечним є той факт, що прояви такої поведінки та внутрішні особливості особистості, а також її соціальне оточення тісно взаємопов'язані

Отримані результати дослідження можуть бути корисними під час конструктивного вирішення конфліктних ситуацій завдяки врахуванню особистісних та емоційних чинників, а також для психокорекційної роботи з підлітками.

Перспективи подальших досліджень. Перспективою подальших досліджень може бути розробка психокорекційної програми подолання конфліктних форм поведінки в підлітковому віці.

Список використаної літератури:

1. Андреев, В. І. (2015). *Конфліктологія: мистецтво суперечки, ведення переговорів, вирішення конфліктів*. Київ: ОСНОВА [українською мовою].
2. Козер, Л. А. (2017). *Функції соціального конфлікту*. Київ. [українською мовою].

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА УМОВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ШКОЛЯРІВ

УДК 159.922

Хасцький Григорій Сильвестрович,
*канд. геогр. наук, доцент кафедри екології,
природничих та математичних наук
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. В статті розкриваються психологічні особливості та умови формування екологічної свідомості школярів. Проблема екологічності нині постає як одна з основних проблем розвитку людства. Сприйняття навколишнього природного середовища через призму особистісного

розвитку, рівня екологічної відповідальності дозволяє стверджувати про формування у свідомості школяра екологічного компонента, що, в результаті, призводить до розвитку екологічної свідомості.

Ключові слова: екологічна свідомість, школярі, свідомість, навколишнє природне середовище, психологія..

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. У деяких випадках дослідники розглядають екологічну психологію як науку про психологічні аспекти взаємодії людини з навколишнім природним середовищем [1, 3]. Скребець В. А., зазначає, що предметом екологічної свідомості є індивідуальна та суспільна свідомість, що відображається у сфері діяльності природного і соціального середовища, біологічної, психічної та соціальної складових людини [6]. Отже, поведінка та діяльність є об'єктами дослідження, які відносяться до екологічної сутності буття природи і суспільства. Дослідники зазначають, що екологічна психологія вивчає закономірності формування та розвитку екологічної свідомості учнів, що виявляються у екологічній поведінці [3, 6].

Мета наукової публікації – визначити психологічні особливості та умови формування екологічної свідомості школярів.

Завдання статті: 1. Вивчити та проаналізувати найважливіші поняття свідомості та екологічної свідомості. 2. Дослідити психологічні особливості та умови формування та розвитку екологічної свідомості школярів.

Методи та методики дослідження. Для досягнення поставленої мети були застосовані методи теоретичних досліджень. Порівняльний аналіз літературних джерел був застосований для виявлення умов, психологічних підходів до сутності екологічної свідомості. Теоретичний аналіз проблеми екологічної самосвідомості школярів у сучасній психології дозволив узагальнити та систематизувати підходи науковців у сфері екологічної свідомості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема формування екологічної свідомості гостро постала перед суспільством у ХХ столітті, коли людина стала розуміти наслідки своєї негативної діяльності, що завдає шкоди навколишньому природному середовищу і своєму здоров'ю. Прояв екологічної кризи це: надмірна експлуатація природних ресурсів, загроза глобального потепління, збідніння видового природного різноманіття, промислове і сільськогосподарське забруднення, проблема утилізації та переробки різноманітних відходів.

Свідомість – це єдність усіх форм пізнання людини і навколишнього світу. Усі відчуття, сприйняття, мислення, пам'ять, відповідальність, наполегливість, принциповість та інші психічні процеси, стани й властивості людини є формами прояву свідомості. Але усі вони разом узяті не вичерпують всього змісту свідомості, а складають різні утворення, хоча функціонально і генетично вони взаємозумовлені.

Є різні тлумачення свідомості, наприклад, І. Т. Фролов стверджує, що свідомість – це особлива форма відображення, регуляції та управління ставленням людей до навколишньої дійсності, до себе самих і до своїх способів спілкування, що є наслідком активної діяльності людини [4].

В. С. Барулін виділяє таке поняття як буденна свідомість – “повсякденна, практична свідомість”, що проявляється у контролі за своєю поведінкою, діяльністю, сприймає і відображає світ на рівні явищ, без аналізу зв'язків між предметами та об'єктами очевидності [4].

І. Т. Фролов розглядає свідомість як найголовніший спосіб сприйняття і дослідження реального життя [4], а за М.Г. Ярошевським свідомість – це різноманітні поняття індивіда про навколишній світ, психічна діяльність, яка допомагає узагальнити сприйняття зовнішнього світу і протиставити себе як суб'єкта об'єктові у відповідній діяльності та контролем своєї поведінки в системі “суспільство-природа” У структуру свідомості виділяє такі пізнавальні процеси як: відчуття і сприймання, пам'ять, уява і мислення тощо [4].

В психології екологічну свідомість має кілька рівнів пізнання:

1. Екологічна свідомість школяра розглядається як передумова формування екологічного світогляду людини. Ця проблема знайшла своє відображення в багатьох сучасних працях [4, 5, 6].

Нині система екологічної освіти має проходити через поєднання екологічних знань і культури минулого і сьогодення. В сучасних умовах розвиток екологічного світогляду школяра має підтримуватись екологічною освітою і екологічним вихованням, які спрямовані на становлення екологічної свідомості “ноосферної” особистості нової формації, що спрямована на формування людини, яка зможе розв’язувати глобальні екологічні проблеми, забезпечити виживання сучасної цивілізації, збереження біосфери та свідоме бачити майбутнє.

2. Екологічна свідомість розглядається як складна психічна структура, що показує ставлення школяра до навколишнього середовища, діяльності інших людей і суспільства загалом та уміння критично аналізувати наслідки цієї діяльності [6]. Екологічна свідомість характеризується як сукупність загальних уявлень про природу, враховує переконання та ідеали, що виявляється у відповідальному ставленні школяра до природи, її законів, розумінні цілісності усього живого.

На цьому рівні екологічну свідомість школяра визначають як сукупність поглядів, теорій та емоцій, що показують нагальні проблеми взаємодії з природним середовищем, що дозволяє бачити і вирішувати їх. Важливою активною формою прояву екологічної свідомості є розумова та емоційна сфери психіки школяра, що базуються на знаннях і сформованих переконаннях внаслідок взаємодії з природою.

3. Третій рівень пізнання пов’язаний з розвитком екологічного мислення учня, творчим потенціалом його особистості, що будуть визначати розвиток екологічної свідомості людини [7].

Проблема формування екологічної свідомості школяра представлена двома основними аспектами:

- екологізація суспільної свідомості та пропаганда екологічного мислення;
- розвиток творчого потенціалу особистості з позиції екології суспільства [5].

Важливе місце в розвитку екологічної свідомості має поняття “екологічна культура”, яка передбачає розвиток свідомості кожного школяра як індивіда, який прагне до створення сприятливих умов та бережного ставлення до навколишнього природного середовища. Від цього залежить у майбутньому рівень екологічної свідомості і культури суспільства, екологічного благополуччя.

4. Екологічна свідомість школяра (людини) розглядається як найвища особистісна цінність, що поєднується з гуманністю, людяністю, цивілізованістю, мораллю тощо [4].

Тут екологічну свідомість слід розглядати як системоутворюючий фактор, що сприяє формуванню істинної інтелігентності та цивілізованості, які є категоріями аксіопсихіки особистості. Вивчення відповідних психічних станів, що забезпечують розвиток свідомості і відчуття себе частиною природи, сприяє формуванню психологічних настанов до відповідальної взаємодії з навколишнім природним середовищем. Такий шлях веде до розвитку екологічно зорієнтованої педагогіки.

Висновки. Отже, екологічну свідомість школяра можна розглядати як важливу передумову формування екологічного світогляду людини; складну психічну структуру, що виявляється у ставленні людини до навколишнього природного середовища і до суспільства загалом; чинник становлення культурної, високоморальної, гармонійної особистості, що володіє екологічним мисленням та індивідуальним творчим потенціалом; екологічна свідомість є найвищою особистісною цінністю.

Список використаної літератури:

1. Львовичкіна А. М. Основи екологічної психології. К.: МАУП, 2004. 136 с.
2. Скребець В. О. Екологічна психологія: Навч. Посібник. К.: МАУП, 1998. 144 с.
3. Падалка Р.Г. Психологічні особливості розвитку екологічної свідомості молодшого школяра: автореф. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2018. 24 с.
4. Набочук О.Ю. Психологічні умови розвитку екологічної свідомості старшокласників засобами інформаційних технологій: дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2015. 184 с.
5. Булах І. С., Булах І. С., Алексеєва Ю. А. Розвиток моральної самосвідомості особистості підлітка: соціально-психологічний тренінг. К.: Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2003. 73 с.
6. Волкова А. С. Екологічне виховання школярів. К.: Знання, 1985. 46 с.
7. Боришевський М. Й. Психологічні механізми розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. К., 1996. № 3. С. 26-33.

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

УДК 159.9

Цюпенко Тетяна Анатоліївна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. У статті розглянуто важливість проблеми дослідження саморегуляції майбутніх психологів. Розкрито різноманітні погляди та